

ВИСНОВКИ

Основним науковим результатом дисертаційного дослідження є формування теоретико-методологічних та методичних засад переходу гірських територій Українських Карпат до сталого розвитку. На основі проведених досліджень можна сформулювати наступні принципові висновки та пропозиції щодо напрямів, методів і механізмів розв'язання проблем сталого розвитку гірських територій:

1. Вирішення завдань подальшого розвитку суспільства, безпосередньо пов'язаних з екологічними та демографічними проблемами людства, можливе при переході його до сталого розвитку який розглядається як соціально-економічний прогрес, що забезпечує високу якість довкілля і здорову економіку для всіх народів світу. Основна ідея сталого розвитку полягає у тому, що людство має так організувати своє життя і створити таку економічну систему, щоб вони узгоджувалися із регенераційними можливостями природного середовища.

2. Проблема переходу до сталого розвитку стосується не тільки економіки та екології, а й науки, освіти, культури, духовності, тобто всіх сфер буття та діяльності людини. Вирішальну роль у реалізації ідей сталого розвитку відіграє регіональний фактор, оскільки враховує проблеми стабілізації екологічної та соціально-економічної ситуації конкретних територій, які в межах України мають суттєві відмінності.

В умовах сталого розвитку регіон, як надскладна соціально-еколого-економічна система, повинен досягти збалансованої взаємодії її основних компонентів та вирішення ними наступних важливих проблем:

- екологічної – забезпечення якісного природного середовища проживання людей;
- економічної – забезпечення економічного зростання як основи підвищення життєвого рівня населення;

- соціальної – забезпечення на цій основі нормальних умов життя людей.

3. Після конференції ООН з довкілля та розвитку (Ріо-де-Жанейро, 1992) важливим елементом сталого розвитку глобальної екосистеми визнано гірські території, яким належить значна роль у збереженні соціальної і політичної стабільності всього суспільства. Незважаючи на певні можливості щодо їх саморозвитку, складні умови гір не дозволяють забезпечити місцевому населенню достатній рівень життя, що обумовлює виникнення там негативних соціально-економічних та екологічних тенденцій, які без зовнішнього втручання неминуче призводять до погіршення демографічної ситуації, зростання соціальної напруги, знищення природних багатств.

З метою врахування особливостей прояву загальних закономірностей та принципів організації, розвитку та розміщення галузей економіки в умовах гірських територій в дисертації розроблено класифікацію факторів, які визначають специфіку та особливості розвитку гірських територій.

4. Як показали дослідження, складні умови господарювання в гірських районах є однією з причин проблеми значного відставання рівня їх соціально-економічного розвитку. За багатьма критеріями гірські території Українських Карпат відносяться до проблемних регіонів. Економічна проблемність обумовлена тим, що це, в основному, вузькоспеціалізовані аграрні райони із складними природними умовами, що обмежують вибір видів господарської діяльності для місцевого населення. Соціальна проблемність гірських територій визначається напруженою обстановкою на ринку праці, недостатньою забезпеченістю нормальними умовами проживання та рівнем соціальної захищеності населення. Екологічна проблемність гірських районів обумовлена посиленням знелісненням та пов'язаною з ним повторюваністю паводків та повеней, браконьєрством, випадковими забрудненнями (насамперед аваріями на нафтопроводах), розвитком неконтрольованого туризму, розширенням транспортної мережі, що в умовах підвищеної вразливості гірських екосистем

призвело до серйозної загрози порушення унікальності та розбалансування всієї гірської екосистеми Карпатських гір.

Гірські території Українських Карпат – це території, які самостійно не зможуть вирішити численні соціально-економічні та екологічні проблеми та реалізувати свій високий природно-ресурсний потенціал і тому вимагають активної допомоги з боку держави.

5. Перехід до сталого розвитку потребує нових підходів до управління гірськими територіями на принципах сталого розвитку. Для виявлення відмінностей у екологічному стані та рівні соціально-економічного розвитку окремих районів з метою їх оцінки та розробки на цій основі регіональної політики сталого розвитку автором запропоновано методикку комплексної оцінки розвитку гірських територій, проведено розрахунки інтегральних індексів екологічного стану та соціального і економічного розвитку гірських районів Львівської області.

6. Виходячи з довгострокової стратегії економічного та соціального розвитку України, яка базується на економічному зростанні, соціальному прогресі та екологічній безпеці, побудова та перехід до моделі сталого розвитку гірських територій можливі лише за умови відображення стратегічних цілей економічного та соціального розвитку країни на регіональному рівні з урахуванням специфічних природно-географічних, історичних, економічних факторів та реальної територіальної диференціації рівня економічного розвитку, соціального становища та екологічної ситуації в регіонах.

7. Формування стратегії сталого розвитку гірських територій базується на обґрунтованих в дисертаційній роботі принципах сталого розвитку гірських територій: раціональному використанні природних ресурсів та економічного потенціалу; диверсифікації та ускладненні функціональної структури гірських територій; ефективному та екологічнобезпечному функціонуванні економіки, динамізації життєдіяльності регіону; раціональному поєднанні ринкових і

державних важелів регулювання відносин суспільства і природи; узгодженість обраних напрямів розвитку гірських територій з інтересами держави.

Розроблена концептуальна модель формування та реалізації стратегії сталого розвитку гірських територій може служити методичним інструментом при побудові конкретних регіональних стратегій розвитку окремих районів та в цілому по Карпатському регіону.

8. Запропоновано механізм реалізації стратегії сталого розвитку гірських територій, основними складовими якого є:

- ринкові механізми управління розвитком гірських територій;
- державна політика підтримки розвитку гірських територій;
- повноцінна інтеграція гірських територій Українських Карпат у європейські структури реалізації гірської політики;
- вирішення проблем розвитку на місцевому рівні;
- формування та реалізація програм розвитку.